

Suositus	17/2022
Ehdotus	A 1892/kultur
Käsittelijä	Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta

Mietintö ilmoituksesta suositukseen 17/2022

Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta ehdottaa, että Pohjoismaiden neuvosto merkitsee ilmoituksen tiedoksi ja katsoo suosituksen 17/2022 pohjoismaisen opettajankoulutuksen vahvistamisesta neuvoston osalta *loppuun käsitellyksi*.

Taustaa

Suositus kuuluu seuraavasti:

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

- että pohjoismaista opettajankoulutusta vahvistetaan.

Pohjoismaiden ministerineuvoston vastaus

Naapurimaiden kielten ja kulttuurin tuntemus sekä kyky kommunikoida toistemme kanssa pohjoismaisilla ja etenkin skandinaavisilla kielillä on pohjoismaisen identiteetin perusedellytys, ja niiden ansiosta meidän on myös luontevaa etsiä yhteistyökumppaneita sekä työ- ja opiskelumahdollisuuksia muista Pohjoismaista. Pohjoismainen kieliyhteistyö on siten elimellinen osa pohjoismaista yhteistyötä ja visiota, jonka mukaan Pohjolasta tulee maailman integroitunein alue.

Pohjoismaiden ministerineuvosto julkaisi vuonna 2021 raportin *Onko pohjoismaista kieliyhteysttä olemassa?*, jonka mukaan nuoret ymmärtävät skandinaavisia kieliä aiempaa heikommin ja käyttävät keskinäisessä viestinnässään yhä useammin englantia. Samalla useat tutkimukset osoittavat, etteivät Pohjoismaiden peruskoulujen ruotsin-, norjan- ja tanskanopettajat koe osaamisensa riittävän naapurikielten opettamiseen. Tämä on ongelmallista, sillä jos lapset ja nuoret tutustuvat peruskoulussa muihin Pohjoismaihin, he todennäköisemmin kiinnostuvat niiden kulttuurista ja saavat paremmat valmiudet kommunikoida skandinaavisilla kielillä.

Pohjoismainen kieliyhteistyö ja kielellisen yhteenkuuluvuuden lujittaminen on edelleen tärkeällä sijalla Pohjoismaiden ministerineuvoston työssä. Työn yhtenä ulottuvuutena on varmistaa, että opettajilla on skandinaavisten naapurikielten opettamiseen tarvittavat valmiudet. Samalla on kuitenkin epäselvää, miten suuressa määrin ja millä tavoin

opettajat ylipäätään noudattavat Helsingin sopimuksen 8 artiklaa, jonka mukaan Pohjoismaiden kouluissa annettavaan opetukseen ja koulutukseen on sopivassa laajuudessa sisällytettävä muiden Pohjoismaiden kielten, kulttuurin ja yleisten yhteiskuntalojen opetusta. Siksi Pohjoismaiden ministerineuvosto päätti vuonna 2022 käynnistää tutkimuksen pohjoismaisten kielten opetuksesta Pohjoismaiden peruskouluissa. Islannin yliopiston johdolla toteutettavan tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, ovatko viime vuosien lukuisat didaktiset ja innovatiiviset panostukset vaikuttaneet siihen, miten Pohjoismaiden kieliä opetetaan naapurikielinä ja vieraina kielinä peruskoulun vuosiluokilla 7–9. Tutkimuksen nojalla Pohjoismaiden ministerineuvosto voi tarvittaessa tarkistaa pohjoismaisen kieliyhteistyön puitteissa toteutettavia hankkeita, niin että lapset ja nuoret saavat niiden välityksellä mahdollisimman paljon tietoa Pohjoismaiden kielistä ja kulttuurista.

Koulutus- ja tutkimusministerineuvoston budjettia odotetaan leikattavan vuosina 2021–2024 noin 35 miljoonaa Tanskan kruunua. Varojen optimaalisen hyödyntämisen varmistamiseksi sektorin kilpailutettavat määrärahat on päätetty mahdollisuuksien mukaan säästää leikkauksilta. Kilpailutettaviin varoihin lukeutuu muun muassa Nordplus-osaohjelma Nordplus pohjoismaiset kielet, johon on budjetoitu huomattava osa pohjoismaiseen kieliyhteistyöhön osoitetuista varoista. Leikkaukset on päätetty sen sijaan kohdistaa kieliyhteistyöbudjetin siihen osaan, josta rahoitetaan muun muassa kielikursiohjelmaa.

Mahdollisimman vahvan ja määrätietoisen kieliyhteistyön varmistamiseksi päätettiin myös tarkastella, miten kielikursiohjelmaan kohdennettuja varoja voidaan käyttää mahdollisimman hyvin ja saada niistä mahdollisimman paljon hyötyä mahdollisimman monille. Keskiössä on tällöin ollut opettajille sekä eri koulutustasoilla opiskeleville opettajaopiskelijoille suunnatun kurssitoiminnan jatkaminen. Lisäksi on kiinnitetty huomiota siihen, edistävätkö toimenpiteet pohjoismaalaisten keskinäistä verkostoitumista ja yhteydenpitoa, vahvistavatko ne pohjoismaista identiteettiä ja onko toiminnalla riittävästi heijastusvaikutuksia. Avainasemassa on naapurikielten eli ruotsin, norjan ja tanskan tuntemus. Tämän perusteella päätettiin jatkossakin tukea peruskoulun ja toisen asteen opettajille suunnattuja vuotuisia kielipilottikursseja. Lisäksi päätettiin jatkaa Pohjoismaiden yliopistoissa järjestettävien, ECTS-opintopisteisiin oikeuttavien pohjoismaisten kielten kesäkurssien tukemista sillä ehdolla, että kurssitoimintaan otetaan mukaan peruskoulun opettajaksi opiskelevat myös niistä maista, joissa opettajankoulutus ei ole yliopistollista koulutusta.

Vuonna 2021 päätettiin kokeiluluonteisesti tukea naapurikielten didaktiikan pohjoismaista verkostoa myöntämällä varoja opettajaopiskelijoiden lähettiläsmallille. Opettajaopiskelijat viettävät jonkin aikaa toisen Pohjoismaan opettajankoulutuslaitoksessa ja toimivat tämän jälkeen kielilähettiläinä kurssitovereilleen. Lähettiläiden tehtävänä on

siis auttaa varmistamaan, että naapurikielten ja niiden opetuksen tuntemus leviää mahdollisimman laajalle. Lähettiläsmalli tarjoaa Pohjoismaiden ministerineuvoston mielestä suuria mahdollisuuksia, ja siksi malli on päätetty sisällyttää kielikurssiohjelmaan vuodesta 2023 alkaen. Mallille on myönnetty vuotuinen määräraha, joka on tarkoitettu opettajankoulutuksen lähettiläsmallin kehittämiseen ja laadun varmistamiseen. Tavoitteena on syventää pohjoismaisten opettajaopiskelijoiden Pohjoismaiden kulttuurin tuntemusta parantaa heidän valmiuksiaan naapurikielten opettamiseen.

Pohjoismaiden ministerineuvosto katsoo siksi, että suositus on toteutunut.

Valiokunnan näkemykset

Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunta kiittää myönteisestä ja informatiivisesta vastauksesta suositukseen 17/2022 *Pohjoismaisen opettajankoulutuksen vahvistamisesta*. Pohjoismaiden neuvoston mielestä on myönteistä, että Pohjoismaiden ministerineuvosto on sen kanssa yhtä mieltä naapurikielten taidoissa olevista haasteista. Ilahduttavaa on sekin, että ministerineuvosto pitää Osaaminen ja kulttuuri Pohjolassa -valiokunnan tavoin lähettiläsmallia välineenä, jolla voidaan vahvistaa opettajaopiskelijoiden halua ja kykyä opettaa Pohjoismaiden kieliä ja kulttuuria opettajaksi valmistumisen jälkeen. Valiokunta haluaa tutustua pohjoismaisten kielten opetusta Pohjoismaiden kouluissa tarkastelevan tutkimuksen tuloksiin.

Valiokunta on huolissaan siitä, että tutkimustulokset osoittavat skandinaavisten kielten taitojen heikkenevän. Sitä huolestuttavat myös yhteistyöministerien MR-U:n budjettiin vuosiksi 2021–2024 päättämät leikkaukset, joista kieliyhteistyö joutuu kärsimään. Valiokunta toivoo tilanteen kohentuvan pohjoismaisen kieliyhteistyön alalle suunniteltujen toimien myötä, joita aiotaan toisaalta toteuttaa Nordplus-ohjelman alaisuudessa, toisaalta sisällyttää kielipoliittisen julistuksen tarkistuksen yhteydessä laadittaviin työohjelmiin.

Reykjavíkissä 14. maaliskuuta 2023

Camilla Gunell (ÅSD)
Brigitte Klintskov Jerkel (KF)
John E. Weinerhall (M)
Henrik Møller (S)
Lars Mejern Larsson (S)
May Britt Lagesen (A)

Catarina Deremar (C)
Kathrine Kleveland (Sp)
Jussi Halla-Aho (ps.)
Victoria Tiblom (SD)
Mona Fagerås (SV)
Helge André Njåstad (FrP)